

Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ Η ΟΡΘΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ.*

Θαῦμα καὶ προφητεία.

Τὰ αὐτὰ δύνανται νὰ εἶπη τις καὶ περὶ τῶν πνευματιστῶν λεγομένων καὶ τῶν θεωριῶν αὐτῶν. Ἐν ὑφέσει φαίνεται ὅτι δικτελεῖ ὁ θόρυβος ὁ παραχθείς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην ἐξ Ἀμερικῆς τὸ πρῶτον μεταφουτεθεῖς. Δεισιδαίμων καὶ ἄπιστος μαντικὴ παρίσταται καὶ τὸ σύστημα τοῦτο. Ὅτι ὑπὸ τὸ πνευμασκόπιον τοῦτο καὶ τὸν ψυχογράφον κρύπτεται ἀπάτη τις δείκνυται μὲν καὶ ἐκ τῆς καταγωγῆς τῆς ἐξ Ἀμερικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ φαινομένου κατὰ τὰ πειράματα· τὰ ἐρωτώμενα ἴσθ. πνεύματα τὰ οὕτω σπουδαῖα κατὰ τὸν βίον βωβῶς παρίστανται καὶ ἄφωνα. Τὸ δὲ γελοιωδέστερον πάντων εἶναι ὅτι στόμα αὐτῶν καθίστανται τὰ τραπέζια.

Λέγοντες ἐν τούτοις ὅτι ὑπάρχει καὶ ἐνταῦθα ἀπάτη δὲν ἐνοοῦμεν ὅτι τὸ ὅλον τοιοῦτον παρίσταται· καὶ τὸ σύστημα τοῦτο ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ φαινόμενα τοῦ ὑπνωτισμοῦ· ὁ ἠλεκτρομαγνητισμὸς παίζει τὸ σπουδαιότερον πρόσωπον. Ἐπειδὴ δὲ τὰ Medium καλούμενα διατελοῦσιν ἐν πηλολογικῇ καταστάσει, νήφουσα διάνοια δυσκόλως πείθεται εἰς ὅσα γράφονται καὶ λέγονται, ἥμισυ δὲ ὅα ἐτόλμα νὰ χαρακτηρίσῃ ταῦτα προφητικῶς.

Προφητεία οὕτω καὶ θαῦμα παρίστανται αἱ μορφαί, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἡ θεία Ἀποκάλυψις ἐρανερώθη τῇ ἀνθρωπότητι· ὁ προφήτης εἶνε τὸ Θεόπνευστον ὄργανον τῆς Ἀποκαλύψεως ταύτης· ἡ δὲ ἐνέργεια αὐτοῦ ἰδίᾳ ἀναφέρεται εἰς τὸ μέλλον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἡ μὲν προφητεία εἶνε ἐκδήλωσις ὑπερφυσικῆς σοφίας, τὸ δὲ θαῦμα ὑπερφυσικῆς δυνάμεως, ἀμφοτέρω δὲ κριτήρια τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ στοιχεῖα ταύτης. Ἄν λοιπὸν ἡ θεία Ἀποκάλυψις παρίσταται ἀναγκαῖον αἶτημα τῆς λογικῆς καὶ ἠθικῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως, ἂν καταδείκνυται ἠθικὴ ἀνάγκη, ἀπὸ στοιχεῖα ταύτης εἶνε ἡ προφητεία καὶ τὸ θαῦμα, καὶ ταῦτα εἶναι ἀναγκαῖα ὁ ἀρνούμενος τὴν Ἀποκάλυψιν, ἀρνεῖται καὶ ταῦτα· ὁ δὲ τοιοῦτος διανοίγει χάσμα μεταξύ δημιουργοῦ καὶ δημιουργήματος κλείων τὰς πηγὰς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος, δι' ὧν ποτίζεται ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τρέφεται τὸ δένδρον τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς· κλείεται ὁ οὐρανός, πᾶσα δὲ ζωὴ προσπαταλεύεται ἐπὶ τοῦ βράχου, ὡς ὁ Προμηθεύς, ὅπου ὁ γῆψ τῆς σιδηρᾶς ἀνάγκης κατατρῶγει τὸ ἦμαρ αὐτοῦ.

Ἄν ἐνηργεῖτο καὶ σήμερον θαῦμα τι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐγένετο προφητεία τις, ὅα ἐπίστευον· τοιαῦτά τινα πολλοὶ πολλάκις λέγουσι. Ἀλλὰ διατί ὁ Θεὸς δὲν

ἐκτελεῖ; μήπως χιλιάδες δὲν θὰ προσήρχοντο εἰς τὴν πίστιν καὶ ἑκατομμύρια;

Ἄτοπος, παράλογος καὶ ψευδὴς εἶνε ὁ λόγος οὗτος· ἄτοπος μὲν, διότι προφητεία καὶ θαῦμα εἶνε ἔκτακτα φαινόμενα καὶ ἔκτακτοι ἐνέργειαι τῆς θείας δυνάμεως καὶ σοφίας. Ἦθελον δὲ παῦσαι νὰ ἦνε τοιαῦτα, ἂν ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ ἐκάστου καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ, αὐθιχρέτως, πανταχοῦ καὶ πάντοτε συνέβαινον. Ἄν τὸ θαῦμα δὲν ἐγένετο χάριν τῆς πίστεως, δὲν θὰ ἦτο θαῦμα· ἂν δὲ καθ' ἐκάστην συνέβαινε, θὰ ἔπαυε νὰ ἦνε τοιοῦτο. Καὶ ἡ προφητεία σπανίᾳ δέον νὰ ἦνε· ἄλλως θὰ ἐτάραττε τὴν ἱστορικὴν ἀνέλιξιν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ θὰ ἀνέκοπτε τὸ ρεῦμα τῆς ἐλευθέρως ἐνεργείας.

Εἶνε ὅμως καὶ παράλογος, διότι πκρέχεται οὕτω ἐκάστῳ τὸ δικαίωμα νὰ προβάλλῃ ὄρους τῷ Θεῷ, ὑπὸ τοὺς ὁποίους θέλει νὰ πιστεύῃ. Τί θὰ ἐγένετο τοιοῦτος Θεὸς καὶ πόσον θὰ ἐταπεινοῦτο παντὶ που δῆλον· ὅα καθίστα καὶ αὐτὸν ὄργανον τῆς ἰδιοτελείας, περιεργίας καὶ αἰσθητικότητος, ὡς ὁ πειρασμὸς ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἂν ἦσαι Θεός, εἰπέ ἴνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. Κατὰ τὰ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, κτλ. τοιαῦτα θὰ ἔλεγεν ἡ βλάσφημος ἡμῶν γλῶσσα πρὸς τὸν Θεόν.

Εἶνε καὶ ψευδὴς τέλος· διότι ὅπου ἐλλείπει ἡ ἐλευθέρω καὶ ἐκουσίᾳ πίστις (ἠθικὴ πίστις), ὅπου ὁ ἀνθρώπος ἐν τῷ ἐσωτάτῳ τῆς ψυχῆς του ἐσβυσε τὴν πίστιν, καὶ τὸ θαῦμα ἀδυνατεῖ νὰ ἐκβιάσῃ τὴν πίστιν του. «Ἄν ἐβλέπομεν θαῦμα τι, λέγουσί τινες, θὰ ἐπιστρέφομεν, ὅα μετενοοῦμεν». Καὶ ὅμως δὲν θὰ ἔλεγον τοιαῦτα, ἂν εἶχον συνειδήσιν τῆς ἀληθοῦς ἐπιστροφῆς καὶ μετανόιας. Πόσα ὁ ἄπιστος δὲν δύναται νὰ προβάλλῃ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει· ὅτι δὲν ἀντελήφθη καλῶς, οὐδ' ἤκουσεν· ὅτι εἶνε ἀπάτη τῶν αἰσθήσεων· ὅτι ἄγνωστοι φυσικαὶ αἰτίαι προκαλοῦσι τοῦτο· ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλονται τὰ δαιμόνια, ὡς ἔλεγον οἱ Φαρισαῖοι· τοιαῦτα καὶ ἄλλα παρόμοια θὰ ἔλεγον οἱ τοιοῦτοι· ἢ μήπως ὁ πατριάρχης τῶν νεωτέρων ὀρθολογιστῶν Ρουσσὸ δὲν ἔλεγεν ὅτι, ἂν ἤθελεν ἴδει νεκρῶν ἀνιστάμενον, ὅσῳ ἐκπληκτικὸν καὶ ἂν ἦτο τοῦτο, δὲν θὰ ἐγνώριζε τί συνέβη. Ἐφρόνει δὲ ὅτι θὰ ἐτρελλαινέτο μᾶλλον ἢ θὰ ἐπίστευε». Ταῦτα πάντα λοιπὸν εἶνε ἡ ἐπιθεθαίωσις τῶν λόγων ἐκείνων τοῦ Χριστοῦ «ἔχουσι Μωσέα καὶ τοὺς προφῆτας ἀκουσάτωσαν αὐτῶν· εἰ γὰρ τούτων οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἂν τις τῶν νεκρῶν ἀναστῆ· πεισθήσονται». Ἡ μήπως οἱ Ἰουδαῖοι δὲν εἶδεν τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα θαῦματα; Καὶ ὅμως δὲν ἐπίστευσαν· μήπως δὲν εἶχον τὰς προφητείας, τὰς ὁποίας ὁ Πέτρος ὀνομάζει ἰσχυρότερον λόγον; καὶ ὅμως τὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν, ἀποδοκιμάσαντες τὸν λίθον, ὁ ὁποῖος ἐτέθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

Ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος περὶ τούτου τάδε παρατηρεῖ. «Ὁ καθόλου Χριστὸς ἀπεκαλύφθη τοῖς Ἀποστόλοις, ἀποκαλύπτεται δὲ καὶ ἡμῖν· καθὼς δὲ ἐκεῖνοι δὲν ἔβλεπον ἐξ ὀλοκλήρου αὐτόν, οὕτω καὶ ἡμεῖς· ἐκεῖνοι ἔβλεπον τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπίστευον εἰς τὸ

*) Ἰδε ἀριθ. 42 σελ. 823—825.

κατὰ πολὺ διαφέρουσιν ἀπὸ τῶν τοῦ Προχείρου. Ἐν τούτοις αἱ διατάξεις τῆς Ἐκλογῆς οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι μετὰ τοῦ Ἰουστινιανείου δικαίου, αἱ δὲ τοῦ Προχείρου ἠρύσθησαν ἐκ τοῦ τελευταίου. Τὸ Ρωμαϊκὸν δίκαιον τὸ ἐν ταῖς συλλογαῖς τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐκτεθὲν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτοῦ ἐν Ἀνατολῇ ὑπέστη σπουδαίαν μεταβολὴν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ συνήθους δικαίου διαφόρων λαῶν, οἵτινες ἀπῆρτισαν τὸ ἀνατολικὸν ρωμαϊκὸν κράτος. Τοιαύτη μεταρρυθμίσις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἤρξατο ἤδη πρὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἡ ἔκδοσις τῶν Ἰουστινιανείων συλλογῶν δὲν διέκοψε τὴν πορείαν ταύτην τῆς μεταρρυθμίσεως.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἰσαύρων αὐτοκρατόρων ὁ νέος τύπος τοῦ δικαίου ἔχει ἤδη ὀρισμένην μορφήν καὶ ἐν τῇ Ἐκλογῇ λαμβάνει πλήρη παραδοχὴν. Ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιγραφῇ τῆς Ἐπαναγωγῆς δεικνύται, ὅτι τὸ μνημεῖον τοῦτο συμπεριλαμβάνει ὄχι μόνον ἀποσπάσματα ἐκ τῶν συλλογῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀλλὰ «καὶ ἐπιδιόρθωσιν εἰς τὸ φιλάνθρωπικώτερον ἐκτυπωθείσαν». Ἡ Μακεδονικὴ δυναστεία τείνει νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὰς καθαρῶς ρωμαϊκὰς ἀρχὰς τῶν Ἰουστινιανείων συλλογῶν, καὶ πρὸς ἀνακῆθαι τῶν νόμων ἀπὸ τοῦ μίγματος τοῦ συνήθους δικαίου. Τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐπεχείρησε Βασίλειος ὁ Μακεδών. Μεταξὺ τοῦ 870—879 ἐξεδόθη ὁ Πρόχειρος νόμος. Ἐν τῷ Προχείρῳ ὁ βυζαντινὸς νομοθέτης προσπαθεῖ νὰ ἀνανεώσῃ τὰς ἀρχὰς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἐν τῇ καθαρᾷ αὐτῶν μορφῇ. Ἰδίᾳ δὲ αἱ διατάξεις αἱ ὀρίζουσαι τὰς περὶ τῶν περιουσιῶν σχέσεις τῶν συζύγων φέρουσι σαφὲς γνῶρισμα τῆς ἐπενεχθείσης μεταβολῆς ἐν τῇ νομοθεσίᾳ. Δηλαδή αἱ διατάξεις αὗται ἠρύσθησαν ἐκ τοῦ Ἰουστινιανείου δικαίου. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἡ Ἐκλογὴ καὶ τὸ Πρόχειρον παρουσιάζουσι δύο διάφορα εἶδη τοῦ δικαίου. Καὶ ταῦτα μὲν λέγει ὁ Ζαχαρίας. Ὁ δὲ Σοκολσκις πρὸς ἀναίρεσιν αὐτοῦ ἐπιφέρει τὰ ἐπόμενα: Ὡς παραδέχεται ὁ Heimbach ἡ Ἐπαναγωγὴ ἀναμφιβόλως ἐχρησίμευσεν ὡς πηγὴ διὰ τὰ Βασιλικὰ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ἐπειδὴ πολλὰ διατάξεις τοῦ Ἰουστινιανείου δικαίου μὴ εὐρισκόμεναι ἐν τῷ Προχείρῳ ἀπαντῶσαι ὅμως ἐν τῇ Ἐπαναγωγῇ ἀπαντῶνται καὶ εἰς τὰ Βασιλικὰ. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Ματθαῖος ὁ Βλάσταρς ἐν τῷ συντάγματι αὐτοῦ ἀρύεται ἐκ τῆς Ἐπαναγωγῆς, ὀνομάζων τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα «νόμους». Οὐμὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ χαρακτήρ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἐπαναγωγὴν μαρτυρεῖ, ὅτι αὕτη δὲν ἦτο σχέδιον νόμου, ἀλλὰ νόμος. Ἐὰν ἡ Ἐπαναγωγὴ ἦτο σχέδιον νόμου, ἐν τῇ εἰσαγωγῇ θὰ κτεχωρίζετο διάταγμα περὶ τῆς συλλογῆς ταύτης. Τοιοῦτον ὅμως δὲν εἶνε τὸ περιεχόμενον τῆς εἰσαγωγῆς, ἥτις οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ διάταγμα περὶ τῆς δημοσιεύσεως τῆς Ἐπαναγωγῆς καὶ ἐφαρμογῆς αὐτῆς ἐν τοῖς δικαστηρίοις.

Οἱ Αὐτοκράτορες ἐκφράζονται περὶ τῆς Ἐπαναγωγῆς οὕτω: «Καὶ τοῦτον τὸν νόμον αὐτοκρατορικῶς τε καὶ παντοκρατορικῶς πάντων τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν πιστῶν ἀνδρῶν κρατεῖν κλεούμεν». Εἶτα δὲ ἐν § 3 ἀπ' εὐθείας συνίσταται ἡ παραδοχὴ καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ. Δέξασθε, λέγουσιν οἱ αὐτοκράτορες, τοῦτον τὸν

νόμον ὀρθοφρόνως καὶ θεοπρεπῶς ὡς παρὰ Θεοῦ γεγονότα». Ἐξετάσας τὸν χαρακτήρα τῆς Ἐπαναγωγῆς ὡς νόμον οὐχὶ δὲ ὡς σχέδιον νόμου ὁ συγγραφεὺς τῆς μελέτης ταύτης ὀρίζει τὴν σημασίαν αὐτῆς ἐν τῇ σειρά τῶν ἄλλων πηγῶν τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου, τῶν πρὸ καὶ μετὰ ἐκδοθεισῶν. Αἱ διατάξεις τοῦ Προχείρου συγγότατα μεταβάλλονται ὑπὸ τῆς Ἐπαναγωγῆς, τὸ Πρόχειρον πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς Ἐκλογῆς ἀναπαριστᾷ καθ' ἑαυτὸν τὸ Ἰουστινιανεῖον δίκαιον· μόνον δὲ ἐν τῷ τίτλῳ 39 «περὶ ποινῶν» εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς Ἐκλογῆς. Τούναντίον ἂν καὶ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς Ἐπαναγωγῆς γίνεται λόγος περὶ καταργήσεως πάσης «φληναφίας» τῶν Ἰσαύρων αὐτοκρατόρων, ἐν τούτοις ἐν τῷ νομοθετικῷ τούτῳ ἔργῳ συχνάκις ἀπαντῶμεν σπουδαίας παραχωρήσεις ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν τῆς Ἐκλογῆς. Ἐκτὸς τούτου ἡ Ἐπαναγωγὴ περιέχει ὀλόκληρον σειράν τίτλων μὴ ἀπαντῶντων οὔτε ἐν τῇ Ἐκλογῇ οὔτε ἐν τῷ Προχείρῳ καὶ ἀφορῶντων τὰς ἀρχὰς τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς τάξεως τοῦ Βυζαντίου. Ἐν οὐδενὶ ἐκ τῶν προηγηθέντων τῇ Ἐκλογῇ νομοθετικῶν ἔργων τοῦ ἑλληνο-ρωμαϊκοῦ δικαίου ἐξετέθη θεωρητικῶς καὶ συστηματικῶς ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ πολιτικο-ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ. Ἡ ἐκλογὴ καὶ τὸ Πρόχειρον οὐδένα λόγον ποιοῦσι περὶ ζητημάτων τοῦ ἐκκλησιαστικο-πολιτικοῦ δικαίου· τὰ δὲ Βασιλικὰ ἀναφέρουσι κεχωρισμένας διατάξεις περὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ἰουστινιανείων συλλογῶν ἄνευ ἀρχικῶν βάσεων καὶ ἄνευ γενικῶν ὀρισμῶν. Τούναντίον ἡ Ἐπαναγωγὴ δίδει γενικοὺς ὀρισμοὺς τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Πατριάρχου καὶ παρίστησι πλήρη τὴν εἰκόνα τῆς πολιτικῆς τάξεως τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτείαν.

Αἱ θεωρίαι τῆς Ἐπαναγωγῆς ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῆς ἐξουσίας τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου καὶ ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τῶν Πολιτικο-ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων ἀκολούθως πολὺ διεδόθησαν. Αὗται ἐπαναλαμβάνονται εἰς πολλὰς συλλογὰς νομοθετικῶν ἔργων συνταχθείσας μετὰ ταῦτα. Κατὰ τὴν Ἐπαναγωγὴν τὰ καθήκοντα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἶναι ἀνώτερα τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν, οἵτινες εἶναι μόνον «οἰκῆοι Ἱεράρχαι» 10 κεφ. τίτλος 3ος. Οὕτως ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπιτηρεῖν καὶ κρίνειν ἐφ' ὄλων τῶν πατριαρχῶν. Κατὰ τὸ 2ον κεφ. τίτλ. 3ος ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης θεωρεῖται ὁ μόνος καὶ ἐξαιρετικὸς μεσίτης ἐν πᾶσι τοῖς ἀναφερομένοις ζητήμασιν εἰς τὴν μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν καὶ τῶν αἰρέσεων. Κατ' ἀκολουθίαν θεωρεῖται Πατριάρχης ἐπὶ τῶν Πατριαρχῶν. Ἰδέαι διατυπωθεῖσαι ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς Ἐπαναγωγῆς καὶ ἐν ταῖς πρὸ μικροῦ ἀναφερομέναις διατάξεσιν, εἶναι αἱ ἐξῆς: Ὡς ἀνώτατος νομοθέτης καὶ κριτῆς καὶ κύριος τοῦ ἐκκλησιαστικο-πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ θεωρεῖται αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Ὅργανα δὲ καὶ ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ Πατριάρχης. Ὁ βασιλεὺς δικικεῖ τὴν πολιτείαν κατὰ τοὺς νόμους· ὀρίζει νόμους καὶ ἐρμηνεύει